

Rum til alle

– det gode undervisningsmiljø på FGU

Forord

FGU er en vigtig del af det samlede uddannelsesstilbud i Danmark og varetager en central rolle i forhold til at gøre unge klar til uddannelse og erhverv.

Det stiller store krav til de fysiske rammer og den pædagogiske praksis, og det kalder på et kontinuerligt fokus på, hvordan FGU-skolerne kan arbejde målrettet med at sikre et godt undervisningsmiljø.

FGU er ligesom grundskolen og ungdomsuddannelser underlagt undervisningsmiljøloven, der foreskriver, at alle elever har ret til et godt psykisk, fysisk og æstetisk undervisningsmiljø.

Undervisningsmiljø er kompliceret, og der findes ikke universelle løsninger og modeller, som passer alle skoler. Undervisningsmiljøet udgøres og påvirkes dels af de mennesker, der er sammen (elever, undervisere, vejledere, ledere), og dels af de fysiske og æstetiske rammer, herunder indeklimaet og indretningen. Sidst, men ikke mindst, så påvirkes undervisningsmiljøet også af de didaktiske valg, der træffes.

I dette materiale beskriver vi lovens elementer og kommer med inspiration til, hvordan undervisere og ledere i praksis kan arbejde med at indfri lovens elementer og sikre et godt fysisk, psykisk og æstetisk undervisningsmiljø for alle.

Gennem interviews med ledere, undervisere og elever på FGU har vi fået en forståelse for, hvad der fylder i praksis, og vi har samtidig indsamlet gode råd og eksempler fra skolerne. Undervejs i materialet vil der være henvisninger til yderligere materialer og vejledninger, der kan findes på www.dcum.dk.

Vi har interviewet ledere og undervisere fra FGU Østjylland, FGU Midt- og Sydfyn, FGU Ålborg og FGU Midtjylland og fået bidrag fra FGU Lejre og FGU Trekanten. Derudover har vi talt med elever fra FGUs elevorganisation Modstrøm.

Hvad er undervisningsmiljø?

Undervisningsmiljøet betegner både det fysiske, psykiske og æstetiske undervisningsmiljø på hele skolen eller uddannelsesstedet. Undervisningsmiljøet betegner både de konkrete forhold i klassen, på holdet og for den enkelte elev, når der er undervisning, men også når der ikke er formel undervisning.

Når elever på FGU fx betjener maskiner, arbejder de under arbejdsmiljølovens udvidede område. Denne lov bliver ikke behandlet i dette materiale.

Søg på 'arbejdsmiljøloven' på www.dcum.dk.

Indholdsfortegnelse

Undervisningsmiljølovens elementer	7
Undervisningsmiljøvurdering	8
Undervisningsmiljørepræsentanter	10
Antimobbestrategi	14
Håndtering af mobning	14
 Det fysiske og æstetiske undervisningsmiljø	 17
Varieret indretning	20
Faglig udsmykning	22
De fysiske rammer som en del af undervisningen	26
Inddragelse af eleverne	28
Indeklima	32
Særligt til ledelsen	35
 Det psykiske undervisningsmiljø	 37
Fællesskab	39
Klasserumskultur	43
Medbestemmelse	46

side 7 ————— side 15

Undervisningsmiljølovens elementer

Undervisningsmiljølovens elementer

Undervisningsmiljøloven skal sikre et godt fysisk, psykisk og æstetisk undervisningsmiljø for elever.

Undervisningsmiljøloven siger, at elever og studerende har ret til et godt undervisningsmiljø, så undervisningen kan foregå **sikkerheds- og sundhedsmæssigt** fuldt forsvarligt. Herudover skal undervisningsmiljøet fremme elevers mulighed for udvikling og læring og omfatter derfor også uddannelsesstedets psykiske og æstetiske miljø.

I loven beskrives en række elementer, som skal bidrage til at sikre og opretholde et godt undervisningsmiljø. Det er blandt andet **Undervisningsmiljøvurdering, Undervisningsmiljørepræsentanter, Antimobbestrategi** samt **Håndtering af mobning**.

“Alle elever har ret til et godt fysisk, psykisk og æstetisk undervisningsmiljø.”

- Undervisningsmiljøvurdering
- Undervisningsmiljørepræsentanter
- Antimobbestrategi
- Håndtering af mobning
- Sikkerhed og sundhed

Undervisningsmiljøvurdering – UMV

En undervisningsmiljøvurdering (UMV) er en skriftlig vurdering af uddannelsesstedets undervisningsmiljø set fra elevernes perspektiv. UMV'en skal bidrage til at sikre et vedvarende godt undervisningsmiljø og skal gennemføres hvert 3. år, eller når der har været væsentlige ændringer i undervisningsmiljøet (fx.skole- og classesammenlægninger, nye lokaler eller lignende). UMV'en skal være skriftlig, og den skal være tilgængelig for elever og andre interesserede, fx.via skolens hjemmeside.

4 faser i UMV

Undervisningsmiljøvurderingen består af fire faser:

OBS! Ifølge loven skal elevernes perspektiv inddrages i alle fire faser.

DCUM anbefaler

- Samarbejd på tværs: Arbejdet med undervisningsmiljøet giver bedst udbytte, hvis både elever og personale er en del af processen. Særligt elevernes perspektiver er vigtige at inddrage i de forskellige faser – her kan man fx. bruge elevrådet eller undervisningsmiljørepræsentanter.
- Brug UMV'en strategisk til arbejdet med at forbedre og sætte undervisningsmiljøet på dagsorden på skolen.

Værktøj

Brug evt. skabelonen 'UMV – Sådan!' til at sikre, at I kommer omkring alle fire faser i undervisningsmiljøvurderingen.

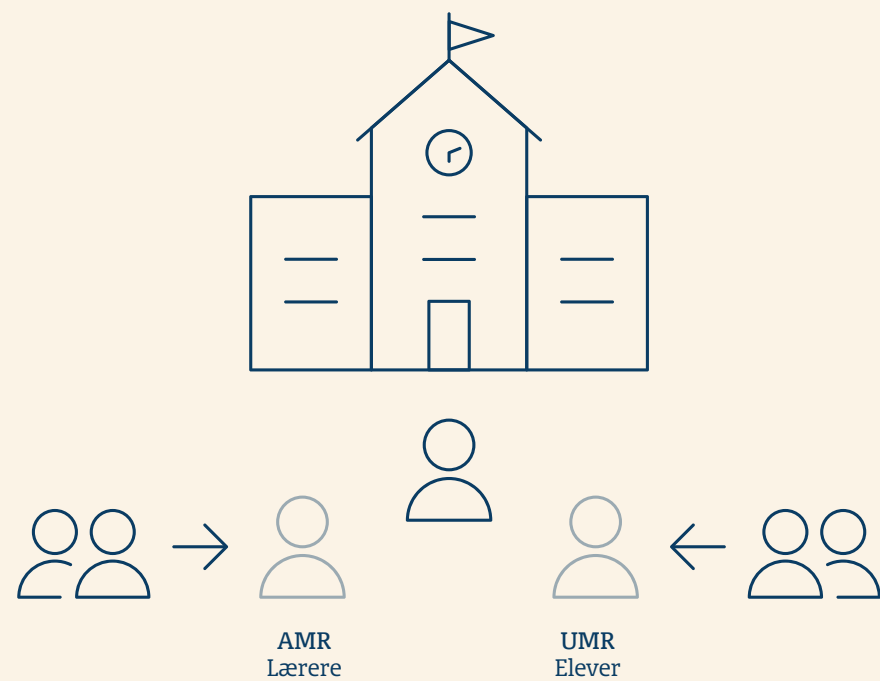
Søg på 'UMV – Sådan!' på www.dcum.dk.

Undervisningsmiljørepræsentanter (UMR)

Elever og studerende skal medvirke til, og i samarbejde med ledelsen, at tilvejebringe og opretholde et godt undervisningsmiljø og bidrage til, at de foranstaltninger, der træffes for at fremme et godt undervisningsmiljø, virker efter hensigten. Elever har derfor ifølge loven ret til at vælge to undervisningsmiljørepræsentanter til at varetage deres interesser over for uddannelsesstedets ledelse. Eleverne kan vælge to repræsentanter til hver arbejdsmiljøgruppe, der findes på uddannelsesstedet, og som beskæftiger sig med forhold af betydning for undervisningsmiljøet.

Fordele ved UMR ...

- UMR styrker elevens demokratiske kompetencer.
- UMR fungerer som bindeled imellem elever og ledelsen.
- UMR er med til at sætte undervisningsmiljø på dagsorden.
- UMR bidrager til, at eleverne engagerer sig og motiveres.
- UMR sikrer, at undervisningsmiljøet bygger på elevernes perspektiver.

DCUM anbefaler

- **Støt jeres UMR.** Støt eleverne i processen med at vælge/udpege undervisningsmiljørepræsentanter, og sæt rammen for, hvad der ligger i rollen. Som ledelse og lærere kan I gøre meget for, at undervisningsmiljørepræsentanterne får indflydelse på og gode oplevelser med undervisningsmiljøarbejdet. Det handler blandt andet om at sikre klare rammer for, hvad UMR skal og kan bidrage til på uddannelsen, og sikre, at de bliver klædt på til rollen. Udpeg evt. en koordinator/underviser, som står for at sikre og støtte UMRs rolle på skolen. Derudover handler det om at skabe forum for gode og konstruktive dialoger, og her kan det have betydning, at møder mv. ligger på belejlige tidspunkter – i eller omkring undervisningstiden.
- **UMR i elevråd.** I elevrådet eller andre aktuelle råd for elever og studerende kan UMR være med til at sætte undervisningsmiljøet på dagsordenen gennem arbejdet med undervisningsmiljøvurdering, holdninger, debat, temadage, begivenheder m.v. Og gennem elevrådet kan opmærksomhed på undervisningsmiljø nå ud i klasser, hold og afdelinger.
- **Synlig UMR.** Sørg for, at de andre elever ved, at der er undervisningsmiljørepræsentanter, og tydeliggør via webside, nyhedsbrev, SoMe o.lign., hvad de kan bruge dem til.

UMR-kursus

DCUM udbyder kurser og workshops, hvor elever klædes på til rollen som UMR. Kontakt DCUM for at høre nærmere, eller søg på 'UMR' på www.dcum.dk.

"Antimobbestrategien skal give fælles retningslinjer for arbejdet med mobning."

Antimobbestrategi

Alle FGU-uddannelser i Danmark skal ifølge loven have en antimobbestrategi. Antimobbestrategi-en skal give fælles retningslinjer for arbejdet med mobning ved at beskrive, hvordan uddannelsen forebygger og håndterer mobning – herunder digital mobning.

Det er bestyrelsens ansvar at sikre, at uddannelsen har en dækkende antimobbestrategi, men det er vigtigt, at I som personale har været inddraget i udarbejdelsen, således at I har en fælles forstå-else og tilgang til forebyggelse og håndtering af mobning.

DCUM anbefaler

- **Inddrag eleverne** i arbejdet med antimobbestrategien, og gør strategien kendt af alle.
- **Fællesskabsrettet mobbesyn:** Vær opmærksom på, at antimobbestrategien og jeres arbejde med at forebygge og håndtere mobning bygger på et fællesskabsorienteret mobbesyn.
- **En levende antimobbestrategi:** Tag med jævne mellemrum antimobbestrategien op til revision og justering for at sikre, at jeres trivsels- og antimobbearbejde bygger på fælles værdier og en fælles tilgang.

Værktøjer

Brug DCUMs skabelon 'værdiregelsæt og antimobbestrategi'.
Søg på 'værdiregelsæt' på www.dcum.dk.

Brug DCUMs værktøj til at vurdere, om der er tale om mobning eller lignende.
Søg på 'hvornår er det mobning' på www.dcum.dk.

Håndtering af mobning

På FGU er I lovmæssigt forpligtede til at forebygge og håndtere mobning. Hvis I som lærere eller trivselsmedarbejdere får en henvendelse om – eller bliver opmærksomme på – problemer med det psykiske undervisningsmiljø, bør I straks informere skolelederen om situationen.

I skal derefter vurdere, om der er tale om mobning eller mobbelignende situationer, eller om der er tale om enkeltstående tilfælde af konflikter eller drillerier. Som lærere eller trivselsmedarbejdere vil I ofte blive inddraget i denne vurdering.

Hvis uddannelsesstedet vurderer, at der er tale om mobning eller mobbelignende situationer, er det lederens pligt at træffe de nødvendige 'her-og-nu-foranstaltninger' og inden for 10 arbejdsdage

udarbejde en handlingsplan, der beskriver, hvilke indsatser der vil blive sat i værk for effektivt at bringe problemerne til ophør.

Som lærere eller trivselsmedarbejdere vil I ofte spille en vigtig rolle i at udarbejde og udmønte handlingsplanen. Det er en del af lovens formål, at alle samarbejder om at bringe mobning eller de mobbelignende situationer til ophør. I kan fx. igangsætte en pædagogisk proces i og omkring den klasse/gruppe, hvor problemerne foregår. Det kan i den forbindelse være hensigtsmæssigt at arbej-de med gruppekulturen for at bringe problemerne til ophør. Med jeres faglige ressourcer, erfaring som lærere/trivselsmedarbejdere og kendskab til eleverne kan I bistå arbejdet.

Handlingsplanen skal revideres efter behov. Vi anbefaler, at I noterer jeres observationer og over-vejelser samt eventuelle aftaler med elever/forældre. Hvis elever (eller forældre) mener, at der ikke bliver gjort tilstrækkeligt for at håndtere eller forebygge mobning på uddannelsesstedet, har de mulighed for at klage til Den Nationale Klageinstans mod Mobning.

DCUM anbefaler

Afdækning af mobning:

- Observér samspillet mellem elever (kropssprog, tonefald), herunder det subtile.
- Hold samtaler med elever enkeltvis: Vær nysgerrig og åben i samtaler med involverede. Undersøg hvordan dynamikken påvirker enkelte elever og dynamikken i gruppen. Hvordan ser det ud fra forskellige vinkler?
- Inddrag alles perspektiv, og notér undervejs.

Udarbejdelse af handlingsplan:

- Hav fokus på indsatser, som retter sig imod dynamikken i fællesskabet
- Vær opmærksom på, hvordan I vil konstatere, at indsatsen virker. Hvilke tegn vil I kigge efter? (fx. alle tør sige noget, ingen går rundt alene)
- Planlæg opfølgning og forankring. Hvornår følger I op på indsatserne? Og hvordan holder I fast i det, der fungerer godt?

Værktøjer

Brug DCUMs værktøj til at vurdere, om der er tale om mobning eller lignende.
Søg på 'Hvornår er det mobning og hvornår er det bare drilleri' på www.dcum.dk.

Brug værktøjet 'Handlingsplan' for at sikre processen med iværksatte indsatser.
Søg på 'Værktøjer og vejledninger' på www.dcum.dk.

side 17

side 35

Det fysiske og æstetiske undervisningsmiljø

Det fysiske og æstetiske undervisningsmiljø

Vi ved, at miljøet omkring os påvirker os. Det er ikke noget nyt. Gennem mange år har forskere peget på sammenhængen og samspillet mellem de fysiske rammer, elevernes læring og pædagogiske intentioner. Men det kan i praksis være svært at få indarbejdet i dagligdagen. Det er der flere grunde til, herunder vaner, kultur, og at det helt lavpraktisk kan være svært at finde ud af, hvem på skolen der har tid og mandat til at tage tovholderrollen på indretningsprojektet. I det følgende kan I læse om samspillet mellem rammer og læring og få inspiration til det videre arbejde på FGU.

"Eleverne på FGU fortjener gode fysiske rammer, hvor vi reflekterer over – gerne sammen med eleverne – hvordan skolen skal indrettes. De fysiske rammer starter ved pareringspladsen. Der skal være møbler af god kvalitet og funktionalitet, et godt indeklima med masser af frisk luft og tilpas temperatur. Der skal medtænkes viden om lyd og lys, så det er rart for alle sanser at være i lokalerne. Der skal være smukke ting til inspiration og glæde – det bliver man glad af."

Ene Wolfsberg, direktør, FGU Syd- og Midtfyn

Skolens fysiske rammer og undervisningsmiljøets stemning har betydning for elevernes trivsel, læring og udvikling.

Nogle af de elementer, der hører til det, vi kalder det fysiske og æstetiske undervisningsmiljø, er indeklima, pladsforhold, adgang til rene toiletter, drikkevand, rengøring, indretning og udsmykning. De har alle betydning for elevernes koncentration, motivation, sundhed og velbefindende.

Hvor kan man arbejde med det fysiske undervisningsmiljø?

- Undervisningslokaler
- Værksteder
- Fællesrum, opholdsarealer og hyggesteder
- Uderum til undervisning
- Uderum til pauser og fritid
- Undervisning væk fra skolen

"Det er træls, når det ser slidt ud, og der ikke er værktøj nok. Jeg har taget mine egne kokkeknive med."

FGU-elev

De fysiske rammer har stor indflydelse på, hvordan vi agerer og interagerer med hinanden. De har derfor også betydning for den undervisning, der foregår i rummet. Som underviser kan du arbejde med det fysiske og æstetiske undervisningsmiljø på mange måder, og det er vigtigt, at arbejdet sammentænkes med skolens pædagogiske og didaktiske praksis.

Didaktiske overvejelser kan blandt andet handle om at koble viden om elevgruppen, herunder viden om, hvordan de hver især lærer og arbejder bedst, og sætte fokus på, hvordan faciliteterne i lokalet, på skolen og uden for skolen kan understøtte det. Pædagogiske overvejelser kan handle om, hvordan I sikrer trygge og udviklende fællesskaber på skolen, og hvordan indretningen og de fysiske rum kan understøtte dette.

Det er desuden vigtigt at se på eleverne som aktive medspillere i brugen af de fysiske rum. De er eksperter på deres egen læring og kender egne behov og udfordringer.

I det følgende præsenterer vi en række forskellige eksempler på, hvordan man kan arbejde med de fysiske rammer på FGU. Vi håber, at eksemplerne kan give inspiration til arbejdet på jeres skole og samtidig sikre et vedvarende fokus på emnet.

Varieret indretning

Nogle elever koncentrerer sig bedst med ro og begrænsede stimuli, og andre elever arbejder bedre i et aktivt rum med mange indtryk. Det kan også variere efter opgaven, der skal løses – om det er praktiske eller teoretiske opgaver, individuelle eller gruppeopgaver osv. For at understøtte dette kan lokalerne indrettes, så de tilgodeser både forskellige læringsstile og varierende undervisningsformer.

I kan fx. indrette lokalerne, så der er zoner dedikeret til bestemte aktiviteter, og hvor lys, lyd, indretning m.v. befordrer et bestemt aktivitetsniveau. Det kan være lyttezoner, fordybelseszoner, gruppearbejdszoner, inspirationszoner m.m., hvor både indretning og belysning passer til det, der skal foregå det pågældende sted.

Det giver eleverne mulighed for selv at vælge et miljø, som passer til deres behov, og på den måde skabe øget motivation for egen læring. Eleverne bliver mere bevidste om, hvordan de arbejder og lærer bedst, når det tænkes ind i undervisningsformen.

Med nye eller løbende optag ændres sammensætningen af elever, og det kan have betydning for, hvordan rummet bliver brugt, og dermed hvordan rummet skal indrettes, så det bedst understøtter elevernes forskellige behov. Overvej derfor at indrette rummet fleksibelt, så der er mulighed for at lave løbende justeringer.

Ved brug af spots, læselamper, hyggelys og pendler kan man bruge lyset til at understøtte den aktivitet, der skal foregå i rummet.

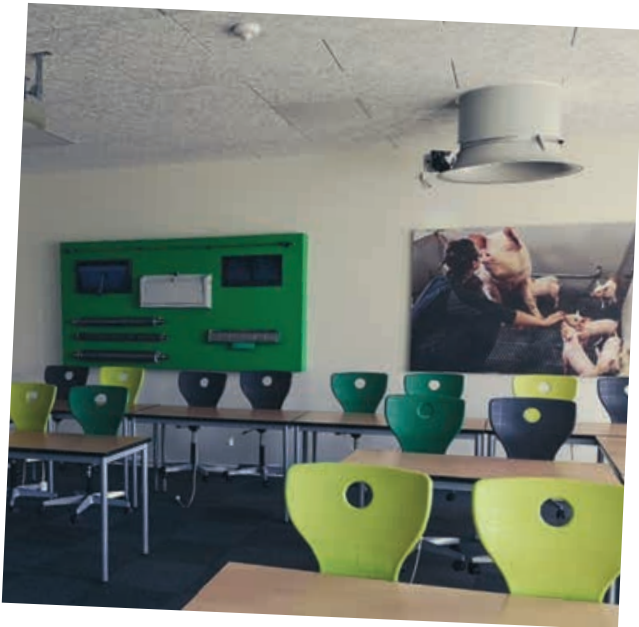
DCUM anbefaler

Tag en snak i teamet, hvor I sætter fokus på varieret indretning:

- Del undervisningen op i situationer, fx. gruppearbejde, fordybelse, elevernes formidling af egne projekter m.m. Hvis der er nogle undervisningssituationer, I ønsker mere af, så prøv at indrette lokalerne til at støtte dette.
- Hvordan er rummet indrettet i dag, og hvilke muligheder giver det?
- Hvilke muligheder oplever I, at der mangler i rummet i dag i forhold til den undervisning, I laver?
- Hvad skal der til, for at rummet i højere grad understøtter undervisningen og undervisningsformen?

Faglig udsmykning

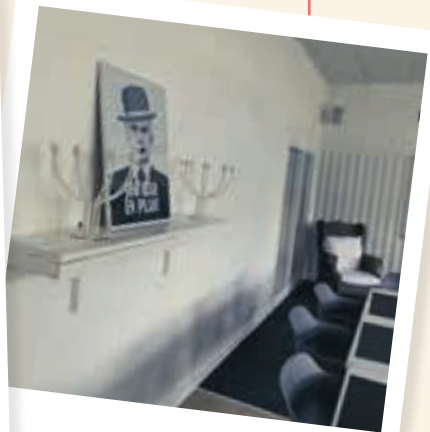
Ved at udsmykke lokalerne på en måde, som fremmer lokalets faglighed, bliver der skabt en stemning i rummet, som kan smitte positivt af på adfærden. Det kan også skabe en tydeligere sammenhæng mellem teori og praksis og på den måde motivere eleverne i undervisningen.

Eksempel: Badehotelstemning på FGU i Lejre

På FGU i Lejre har de haft stor succes med at indrette skolen i badehotelstil. Her er levende lys, foldede håndklæder og hyggelokke, hvor eleverne kan trække sig tilbage. Stemning, udsmykning og farvetemaer går igen i alle lokaler: på gange, fællesarealer, kantine, undervisningslokaler m.m., hvilket skaber en stemning af ro og trykthed i lokalerne. Her kan de gå rundt med strømpesokker på gulvtæppet, hvilket skaber en atmosfære af ligeværdighed. Hver elev har sit eget skab, hvor de kan opbevare tasker og jakker, hvilket bidrager til en opryddelig atmosfære og højere grad af ejerskabsforneemmelse. De har også skabt sammenhæng til det faglige ved at lade eleverne på "byg og bolig-linjen" bygge havemøbler, som matcher badehotelstemningen, mens frisør- og kosmetiklinjen har saloner indrettet i samme stil.

Skolen oplever, at udsmykning og indretning har en positiv effekt. Eleverne tilpasser sig rammerne. De er opmærksomme på at gøre rent efter sig selv og tørrer op, hvis de spilder på gulvtæppet. På den måde smitter atmosfæren af på eleverne, som tager ansvar for at sikre den gode og hyggelige stemning.

DCUM anbefaler

Brug et fællesmøde på at snakke om, hvilken stemning og atmosfære I gerne vil have på skolen eller et specifikt værksted eller lokale. Drøft følgende spørgsmål:

- Hvordan kan indretningen og udsmykningen af rummene understøtte det? (Farver på vægge? Dekorationer? Udsmykninger? Forskellige steder at sidde?)
- Hvordan kan fagets teori og praksis tænkes ind i de fysiske rammer?

De fysiske rammer som en del af undervisningen

Det er oplagt at indtænke arbejdet med de fysiske rammer i den faglige undervisning. Det kan højne elevernes motivation, når undervisningen er relevant og direkte omsættelig i forhold til de fysiske omgivelser. Desuden kan indflydelse på de fysiske rammer også give eleverne højere grad af ejerskab i forhold til stedet.

Eksempel: FGU Ålborg – Undervisning i hønsehuset

På FGU i Ålborg bruger de et hønsehus med 20 høns som en del af den praktiske ramme i undervisningen. Her står eleverne i høj grad selv for det praktiske og tager ansvar for hønsene. Der er nogle daglige praktiske og sikkerhedsmæssige ting omkring det at holde høns, og det er en god øvelse for eleverne.

Derudover indgår hønsehold som en faglig del af undervisningen. I matematik udregner eleverne avance og omkostninger ved salg af æg, de indkøber og folder æggebakker, laver reklame for salg af æg samt udarbejder vejledninger i, hvordan man passer høns. Det er eleverne selv, der i en demokratisk proces træffer beslutningerne.

I samfundsfag taler de om potentielle udfordringer med fugleinfluenza m.m., og hvilken betydning det kan have for samfundet og omverdenen.

På den måde fungerer hønsehuset som en ramme for undervisningen i forskellige fag. Det bidrager til læring om dannelse og demokrati og giver eleverne succesoplevelser igennem et interessefællesskab.

DCUM anbefaler

- **Matematik og naturfag:** Lav indeklimamålinger i forskellige lokaler. Søg på information om indeklima, og snak om, hvordan det kan påvirke motivation, koncentration og læring.
- **Kreative fag:** Arbejd med indretning og udsmykning af rummene, og sæt fokus på, hvordan indretningen kan påvirke adfærden i et lokale.
- **I PASE eller dansk:** Lad eleverne undersøge, hvordan andre elever og lærere oplever de fysiske rammer. Slut af med en præsentation og fremlæggelse af elevernes egne løsningsforslag.

Inddragelse af eleverne i arbejdet med de fysiske rammer

Når eleverne inddrages i beslutninger, oplever de øget ejerskab til stedet, hvilket igen smitter positivt af på motivationen. Det handler om at blive set og hørt. Eleverne er eksperter på eget undervisningsmiljø, og de kan bidrage med vigtig viden og input til, hvordan skolen kan blive et godt sted at være – og lære.

Fordele ved at inddrage eleverne i udviklingen af de fysiske rammer

- Eleverne kan se en mening med det, fordi de har mulighed for indflydelse og føler sig set og hørt.
- Eleverne motiveres og får ejerskab over lokalet/stedet og lyst til at komme i skole.
- Det kan styrke elevernes fællesskab og følelse af samhørighed, når de inddrages og skal inddrage hinanden på tværs. I en proces, hvor alles input er vigtige, for at slutresultatet bliver en succes, bliver eleverne i højere grad opsøgende på hinandens behov og bevidste om, hvordan de hver især lærer bedst, og hvordan det kan tænkes ind i de fysiske rammer.
- Det kan styrke elevernes samarbejdskompetencer.
- Det kan vende rundt på lærer-elev-relationen, når eleverne styrer processen, og læreren bidrager som facilitator.

Eksempel: FGU i Ålborg – eleverne har bygget en Bubble Bobble-maskine

Maskinen står til afbenyttelse på gangen og skaber mange sjove stunder på tværs af elev- og lærergruppen.

Eksempel: FGU Trekanten – eleverne indretter

Ved FGU Trekanten har de gennemført et indretningsforløb, hvor eleverne fik ansvar for indretningen af deres klasselokale.

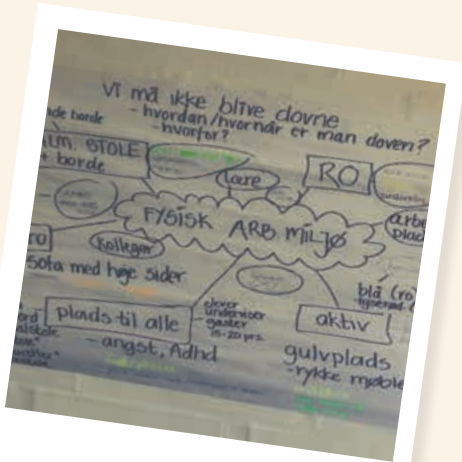
Rammen var, at eleverne fik et fast beløb samt krav til, at lokalet skulle rumme arbejdspladser til 15 elever og indrettes, så det passede til alle elevers forskellige behov. Rammesætningen var med til, at eleverne tog projektet seriøst, og alle vidste, hvad de skulle arbejde henimod. Herfra var det eleverne, der styrede projektet, og læreren, der – med input fra eleverne – faciliterede* fremdriften.

Elevgruppen er kendetegnet ved, at de ikke altid har haft det nemt i skolen, og et klasselokale vækker dårlige minder for dem. Processen startede derfor med en åben dialog om elevernes sociale bagage, og hvorfor det nogle gange kan være svært at komme i skole. Derfra var det vigtigt at vende fokus til noget positivt: Hvad skal der så til, for at det bliver fedt at gå på FGU? Og hvordan kan de fysiske rammer understøtte det?

Eleverne brainstormede på deres behov i lokalet, og ideer og tanker blev skrevet ned på plancher, som hang synligt i klassen, så de kunne gå hen og kigge og rette til løbende. Herefter søgte de inspiration fra andre skoler, klippede billeder ud og satte på plancherne, så det blev tydeligt, hvad de gerne ville med lokalet.

Derefter tog de kontakt til et møbelfirma, besøgte showroom, afprøvede møbler i praksis og gennemgik materialer og priser. Tilbage på klassen blev der arbejdet på, hvad der kunne lade sig gøre ud fra lokalets størrelse og budgettets ramme. Her bestod øvelsen bl.a. i at foretage fravalg for at ramme budgettet, men samtidig tage hensyn til hinandens forskellige behov og ønsker.

Slutresultatet er et lokale, som eleverne er stolte af og føler ejerskab over. Et lokale, som samtidig understøtter deres forskellige behov for læring og skaber øget motivation.

*Læreren som facilitator

- ... stiller åbne og undrende spørgsmål
- ... lægger sin egen holdning i baggrunden
- ... har fokus på elevernes perspektiv og at bringe alle elever i spil
- ... samler op og runder af og sørger for, at eleverne kommer videre til næste fase

Gode råd fra FGU Trekanten

Det kan være svært for elever at blive konkrete i udviklingsprocessen – hjælp dem på vej, og sæt rammerne for, hvordan det kan gøres.

Det handler ikke om beløbet, men om, at eleverne oplever, at de styrer processen, mens læreren hjælper på vej. Her gælder det som lærer om at være synlig over for eleverne, men samtidig give slip på den almindelige lærerrolle. Det er vigtigt at komme i øjenhøjde med eleverne.

DCUM anbefaler

- Elevperspektiv: Lad eleverne gå ud og tage billeder af forskellige steder på skolen ud fra temaerne "steder, jeg kan/ikke kan lide at være", og lad eleverne uddybe og evt. interviewe hinanden ud fra billederne. Slut af med en samlet præsentation af, hvad der generelt kendetegner "steder, de godt kan lide at være", og "steder, de ikke synes om at være". Lad eleverne i fællesskab brainstorme på løsningsforslag og evt. fremlægge for ledelsen.
- Æstetikteam: Lav hold, hvor eleverne skiftes til at sørge for udsmykning og atmosfæren i lokalet og hjælper til at sikre, at der er rart at være i lokalet.
- Lad eleverne komme med input til meningsfulde 'sysler' at samles om i rummet – det gør, at rum bruges og bidrager til at skabe fællesskaber. Fx. perleplader eller Bubble Bobble-maskine.

Indeklima

Et godt indeklima understøtter elevernes koncentration, læring, sundhed og trivsel. Nogle gange kræver det større tekniske løsninger at forbedre indeklimaet, men andre gange kan det klares med mindre **her-og-nu-tiltag**. Men det er vigtigt, at indeklimaløsninger tænkes helhedsorienteret, og at adfærden på stedet tænkes ind i løsningerne.

Hvad er indeklima?

Indeklima består af mange faktorer, men kan overordnet inddeles i fire temaer:

- Lysforhold**, herunder naturligt lys, lysstyrke, kontraster
- Lydforhold**, blandt andet styrke, efterklangstid og akustik
- Luftkvalitet**, blandt andet luftforurening, ventilation og CO₂-niveau
- Termiske forhold**, blandt andet temperatur, fugtighed og træk

FGU Trekanten – indeklimatemålinger gav bevidsthed om udfordringer

På FGU Trekanten har de opsat indeklima-målere (IC-meter) i forskellige lokaler (målerne kan lånes gratis hos DCUM). Her blev temperatur, luftfugtighed, støj og CO₂-niveau målt, og hver uge modtog læreren en rapport med oversigt over indeklimaet i de lokaler, hvor målerne sad.

I matematikundervisningen skulle eleverne aflæse grafer og tabeller med måleresultater og analysere og begrunde, hvorfor indeklimaet så ud, som det gjorde på forskellige tidspunkter af dagen. Dette ledte til en snak om indeklimaets betydning for elevernes læring og koncentration, samt hvad man kan gøre for at skabe et bedre indeklima. Her blev fx. lavet aftaler om, hvornår der skal luftes ud. Eleverne kunne også se, at der på nogle tidspunkter var mere uro og støj i klassen. Det gav anledning til en snak om, hvornår uro og larm er forstyrrende, og hvornår det er en del af undervisningen og en forudsætning for læring.

Eleverne syntes, det var sjovt, motiverende og lærerigt at følge med i målingerne og tale videre om de data, der var relevante for dem. Målingerne gav således anledning til en faglig snak – til gavn for undervisningsmiljøet.

Der blev også sat en måler op i et lokale, hvor lærere og elever oplever udfordringer med luftkvaliteten, og det var meget tydeligt, at luftkvaliteten blev dårligere sidst på eftermiddagen. Her blev data præsenteret for ledelsen, og der er nu opsat mekanisk udluftning i lokalet, hvilket har gjort, at lokalet er blevet meget mere brugbart for undervisning – også sidst på eftermiddagen, hvor der tidligere var en oplevelse af meget tung luft. Data fra målingerne var på den måde med til at dokumentere en udfordring og foranledige, at skolen gjorde noget ved problemet.

Dårligt indeklima har direkte betydning for elevers indlæring, fordi det kan give anledning til hovedpine, spændinger i kroppen, træthed, forstyrrelser samt manglende koncentration og overskud.

I praksis betyder et godt indeklima, at lysmiljøet skal være velgennemtænkt, at luften skal være god, at der skal være en passende temperatur, at man skal kunne høre, hvad der bliver sagt, og have ro til fordybelse og gruppearbejde.

Andre faktorer som rengøring, personbelastning, aktiviteter, byggematerialer og inventar påvirker også indeklimaet. Skoler med et godt indeklima understøtter det gode undervisningsmiljø og giver dermed elever de bedste forudsætninger for gode læringsprocesser.

Eksempler på adfærdstiltag, der kan forbedre indeklimaet:

- **Udluftning:** Det er vigtigt at lufte ud, så mængden af gasser, kemi og partikler i luften reduceres. Sørg for at lufte ud i alle pauser og gerne også i timerne, når det er muligt. God udluftning sænker også temperaturen om sommeren og mindsker lugtgener.
- **Rengøring:** Farlig kemi binder sig til støv. Derfor er det vigtigt, at vi rengør lokalerne ordentligt, så der ikke ophober sig støv i hjørnerne. Sørg for, at klassen er ryddet og klar til at komme til for rengøringspersonalet. Sørg også for at tage så få ting som muligt med ind i klassen – lad fx. jakker og beskidte sko blive ude på gangen, da det forringer luftkvaliteten og gør klassen sværere at rengøre.
- **Støj:** Medmindre man står på et værksted, stammer det meste støj i en almindelig klasse fra de personer, som er derinde. Fx. fra snak, bevægelse eller brug af computere/mobiltelefoner eller lignende, som afgiver lyd. Derfor kan meget støj også reduceres ved hjælp af god adfærd.

DCUM anbefaler

- **Tænk adfærd.** Adfærd har stor betydning for indeklimaet. Det er derfor vigtigt, at indeklima-initiativer og løsninger tænkes sammen med eksisterende adfærd – eller at det overvejes, hvilken adfærd der er nødvendig for at sikre et godt indeklima.
- **Lyt til eleverne.** Elever opholder sig ofte længst tid i undervisningslokalerne. Tag derfor dem med på råd, når I skal undersøge og løse indeklimaudfordringer. Nogle gange oplever alle ikke det samme. Nogle vil fx. have det varmere, hvor andre vil have det koldere. Nogle bliver forstyrret af uro, og andre kan ikke arbejde, hvis der er for stille omkring dem. Tal derfor om, hvordan I oplever indeklimaet, og snak om mulige løsninger, som tager højde for forskellige behov.
- **Undervis i indeklimaforhold.** Ved at sætte fokus på indeklimatemaer i undervisningen kan eleverne lærer blive bevidste om, hvordan det påvirker dem, og hvordan I sammen kan sikre et godt indeklima.
- **Lav en plan for arbejdet.** Hvad er udfordringen? (lys, lyd, luft, temperatur m.m.) Er der særlige tidspunkter, hvor udfordringen opstår? Hvad kunne en løsning være, og hvordan skal den udføres? Hvad er de næste skridt? Hvem er tovholder?

Vejledning og værktøjer

Læs DCUMs vejledninger om lys, lyd, luft og temperatur.
Søg på 'vejledning – lys' på www.dcum.dk.

Læs DCUMs Indeklimaguide, som giver et overblik over indeklimaets væsentligste parametre og forslag til tiltag og forbedringer. Søg på 'indeklimaguide' på www.dcum.dk.

Læs mere om indeklima på: www.Indeklimaportalen.dk.

Lån gratis IC-meter hos DCUM, som kan hjælpe jer til at kortlægge indeklimaet i konkrete lokaler. Kontakt DCUM for at høre mere.

Særligt til ledelsen om de fysiske rammer

Udpeg en medarbejder med interesse for området, der kan være tovholder på udviklingen af de fysiske rum, som sikrer fremdrift, inddragelse af relevante, og at medarbejdere er klædt på til at bruge rummet og indretningen i undervisningen m.m.

Afsæt tid til at arbejde med forandringerne – både i forhold til at udvikle den nye indretning og i forhold til at lære at bruge rummene på nye måder.

Kommunikér om projektet på facebook, i nyhedsbreve, styregrupper, ledelsesnetværk osv., og lad de gode ideer spredes som ringe i vandet.

Inddrag fx. skolens elevråd i arbejdet med at udvikle skolens fysiske rum ved at give dem en plads i det udvalg, der skal arbejde med skolens fysiske rammer. På den måde sikrer man, at eleverne bliver inddraget fra starten, hvilket former ejerskab og gode ambassadører.

Kortlæg, hvor eleverne foretrækker at opholde sig, samt hvad eleverne gerne vil bruge skolen til efter skoletid. Gå i dialog med eleverne (fx via spørgeskemaer eller dialog med elevrådet), hvilket giver viden om, hvor man som skole skal sætte ind i forhold til at understøtte elevernes sociale fællesskab på skolen uden for den regulære skoletid.

Hvis skolen har en bestemt profil, eller I ønsker bestemte aktiviteter på skolen, så tænk i fysiske rammer, der understøtter, at eleverne oplever disse ambitioner som del af det sociale miljø.

Arbejdet med de fysiske rammer på FGU skal indtænkes i bygningsstrategien. Indtænk medarbejdere og elever i udarbejdelsen af strategien, da brugerne af lokalerne er afgørende for fremdrift og succes og kan hjælpe til, at det pædagogiske arbejde tænkes ind i strategien.

OBS! Sikkerhed og kriseberedskab

Alle elever har ret til et sikkert undervisningsmiljø, og FGU er iflg. loven forpligtet til at forebygge og håndtere ulykker og krisesituationer, der måtte opstå på skolen.

Det stiller krav til, at skolerne har en opdateret beredskabsplan. Hvis I vil have vejledning til udarbejdelse af jeres beredskabsplan, kan I finde DCUMs vejledning på www.dcum.dk, eller I kan bruge Undervisningsministeriets vejledning på www.uvm.dk.

side 37 — side 49

Det psykiske undervisningsmiljø

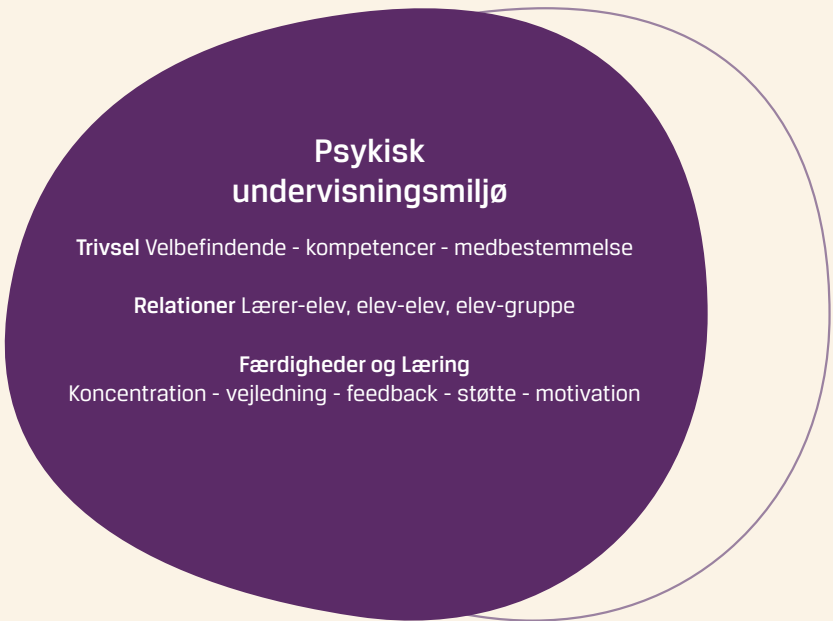
Det psykiske undervisningsmiljø

Ifølge undervisningsmiljøloven har alle elever ret til et godt psykisk undervisningsmiljø. Men hvordan griber man det an i praksis? Og hvordan får man skabt et godt psykisk undervisningsmiljø, der kan rumme den store diversitet blandt eleverne på FGU, så alle sikres bedst mulig trivsel og læring?

Der findes ingen skabelon til 'det gode psykiske undervisningsmiljø', og det er i høj grad op til den enkelte skole at finde sin egen vej.

Strategier og vurderinger er nyttige værktøjer, når skolen skal sætte fokus på og skabe retning for arbejdet med det psykiske undervisningsmiljø. Men der, hvor det gode miljø skabes, er i høj grad ude i selve klasseværelset og på værkstederne. Kort sagt der, hvor eleverne interagerer med hinanden og lærerne om et fagligt eller praktisk emne. Der, hvor de skaber relationer og fællesskaber, der kan styrke den enkelte elevs trivsel og læring.

I dette afsnit sætter vi fokus på fællesskab, klasserumskultur og elevernes medbestemmelse. Det er ikke en udtømmende liste for, hvordan man kan arbejde med det psykiske undervisningsmiljø, men i højere grad nogle vigtige nedslag valgt ud fra den viden, vi har fået igennem interviews med ledere, lærere og elever på FGU.

Fællesskaber

Vi får ikke automatisk et fællesskab ved at sætte unge ind i samme lokale. Det kræver arbejde at etablere fællesskabet og samtidig sikre, at der ikke dannes uhensigtsmæssige fællesskaber.

Vi ved, at det er afgørende for unges sociale trivsel at være en del af fællesskaber, og det er derfor et centralt tema, når vi arbejder med det psykiske undervisningsmiljø. Samtidig ved vi, at det kan være hårdt arbejde at deltage i fællesskaber. Det er derfor ikke nogen simpel opgave som underviser at skabe forudsætninger for, at eleverne oplever at være del af positive fællesskaber, hvor der er plads den enkeltes udvikling – sammen med andre. Fællesskab handler både om relationerne imellem eleverne og imellem elever og lærere, og relationerne påvirkes af kulturen, normerne og værdierne i skolen, både i værkstedet, i undervisningen, i pauserne, og når eleverne er samlet på tværs.

Hvad siger eleverne?

"Det bedste ved FGU er, at jeg får lov til at være den, jeg er."

"Kontaktlæreren er supervigtig og skal være oprigtigt interesseret i os som elever."

"Det er fedt, når hele skolen laver noget sammen, så man lærer de andre at kende."

"Det kan være svært, når der hele tiden kommer nye elever."

Relationsskabende elementer i undervisningen

Der findes ingen forskningsbaseret to-do-liste, der med sikkerhed skaber gode fællesskaber og relationer, men flere undersøgelser peger på, at det kan være givtigt at integrere relationsskabende elementer i det faglige.

Sociale aktiviteter og arrangementer er vigtige i forhold til at skabe fællesskab, men det er også givtigt at have fokus på ikke at adskille det sociale fra det faglige, men i stedet tænke det i sammenhæn, og lade relationsskabende elementer være en del af den daglige undervisning i klasser og på værksteder.

Ét af de greb, man kan bruge, er at lade eleverne undervise hinanden, hvilket mange af FGU-skolerne allerede arbejder med på forskellige måder.

Peer learning

Peer learning er, når elever lærer af hinanden, og kan bruges systematisk til at inkorporere relationsskabende elementer i det fagspecifikke og praktiske arbejde, således at det faglige bliver det, eleverne udvikler deres fællesskab omkring. Peer learning kan således være med til at binde det sociale og det faglige sammen. Det kan fx. være én elev, der underviser en anden, en gruppe, der underviser resten af klassen, eller elever, der kobles sammen i længerevarende makkerordninger.

Peer learning er ikke et quick-fix til at opbygge et godt fællesskab i en klasse eller på et værksted. Hvis eleverne ikke kan se meningen med det, og hvis der i forvejen er en utryk klasserumskultur, kan det i nogle tilfælde have den modsatte effekt, fordi det kan forstærke eksisterende udstødende mønstre. Hvis man vil arbejde med peer learning, er det derfor vigtigt at gøre sig nogle overvejelser. Det er ikke nok at sætte elever eller grupper sammen og håbe på det bedste. Overvej fx.:

- at inddrage eleverne i deres syn på peer learning, så I gør det på en måde, der tilgodeser alle.
- at tale med eleverne om, at det kan være svært at skulle lære fra sig.
- i hvilke sammenhænge det giver mening at bruge peer learning.
- hvordan du sammensætter grupperne eller makkerne bedst muligt. Skal det være elever, der ligger på samme niveau fagligt og kan støtte hinanden, eller skal der være en, der er mentor for den anden?
- hvordan du vil følge op på elevernes læring og undgå fejlinformationer fra eleverne.

Udover at peer learning har potentiale til at styrke fællesskabet og opbygge relationer mellem elever, kan metoden også rumme en læringsmæssig fordel for begge parter. At blive undervist af en ligestillet i stedet for en underviser kan give eleven en lettere tilgang til stoffet, da det bliver forklaret af en, der selv lige har lært det, og samtidig kan modstand og præstationspres blive formindsket. Eleven, der underviser, får en læringsmæssig fordel ved at skulle sætte ord på et emne. Begge parter indgår derudover i et socialt samspil, der kan udvikle og træne det sociale aspekt ved læringssituationen.

Case: Sidemandsoplæring på medieværkstedet

På medieværkstedet på FGU i Randers arbejdes der systematisk med sidemandsoplæring. Når der starter en ny elev, sporer kontaktlæreren sig ind på, hvilke faglige interesser eleven har inden for medier. Derefter bliver eleven sat fysisk sammen med en elev med samme interesse, der får til opgave at hjælpe eleven i gang med programmer og opgaveløsning. Ved at bruge sidemandsoplæring skabes der en relation mellem de to elever, og lærerne på værkstedet oplever, at begge elever samtidig får et fagligt udbytte. Derudover giver sidemandsoplæringen mulighed for, at lærerne i højere grad kan differentiere deres undervisning, da der frigives tid til at nå rundt til flere elever. Da eleverne er meget forskellige steder i forhold til det faglige, er det et must at have mulighed for at støtte den enkelte der, hvor vedkommende er.

Case: Gruppe underviser holdet i lege og aktiviteter med fagligt fokus

På linjen omsorg og pædagogik på FGU Midtjylland arbejdes der med peer learning i grupper. I mindre grupper planlægger eleverne forløb, der kan bruges, når eleverne er på besøg i fx. en børnehave. Her skal eleverne både have fokus på målgruppen, udviklingstrin og formidling. Eleverne underviser på skift resten af holdet i de lege og aktiviteter, de har planlagt. Dermed øver eleverne sig i at planlægge og gennemføre aktiviteter for en gruppe, samtidig med at relationerne på holdet styrkes gennem lege og aktiviteter.

Prøv i praksis

Matrix

Man kan arbejde systematisk med peer learning ved at etablere en matrix som nedenfor, hvor eleverne arbejder i grupper og efterfølgende underviser hinanden. Nogle elever vil have svært ved at skulle undervise en gruppe alene, så her kan det være en mulighed, at ekspertgruppen tager noter, de kan holde sig til.

	Gruppe 1	Gruppe 2	Gruppe 3	Gruppe 4	
Ekspertgruppe A	Amina	Mads	Caroline	Liv	Emne 1
Ekspertgruppe B	Rasmus	Malthe	Tobias	Kristian	Emne 2
Ekspertgruppe C	Sofie	Omar	Sune	Louise	Emne 3
Ekspertgruppe D	Magnus	Fie	Lukas	Ali	Emne 4

1. Ekspertgrupper samles (A,B,C,D) og diskuterer og hjælper hinanden med at forstå deres emne ud fra spørgsmål, de har fået af læreren.
2. Herefter samles grupperne lodret (1, 2, 3, 4). Hvert medlem forklarer emnet fra deres ekspert-gruppe til den nye gruppe = alle skal forklare deres emne til den nye gruppe.
3. Tilbage i ekspertgruppen samles eleverne og forbereder oplæg om deres emne på klassen.

DCUM anbefaler

- Sammentænk det sociale og faglige. Integrér relationsskabende elementer i undervisningen, fx. med peer learning eller ved at indtænke faglige komponenter i sociale aktiviteter.
- Lav makkerordninger mellem nye og gamle elever. Lad eleverne være med til at formulere, hvilke opgaver der ligger i at være makker med en ny elev.
- Overvej, hvordan grupper og makkere sammensættes, så eleverne får gradvis mere ansvar ift. at undervise hinanden.

Klasserumskultur

Hvordan taler vi til hinanden? Tør vi begå fejl og stille de dumme (men lærerige) spørgsmål? Rummer vi hinandens forskelligheder? Den kultur, der er på holdet eller på værkstedet, har betydning for elevernes motivation, deltagelse og læring og har derfor også stor betydning for fællesskabsfølelsen og det psykiske undervisningsmiljø.

"Eleverne skal vide, at vi altid har tid til at "stemple ud" og tale om det, de har behov for – det skaber den gode og trygge relation."

Lærer, FGU

Ved at arbejde med kulturen på værkstedet eller holdet kan du som lærer være med til at skabe et inkluderende læringsmiljø, hvor alle føler sig trygge og får mulighed for at udfolde deres potentiale.

Generelt er det en forudsætning, at læreren påtager sig en rolle som kulturskaber og med sin egen adfærd tydeligt signalerer forventningerne til klasserumskulturen. Eleverne afkoder bevidst og ubevidst relationen til læreren: Er læreren interesseret i mig? Hvilke forventninger har læreren til mig? Relationen til læreren er en af de faktorer, der har størst betydning for elevers trivsel, læring og motivation, og relationen har således afgørende betydning for klasserumskulturen. Som lærer kan du bl.a. italesætte og bidrage til en kultur, hvor det er naturligt og tilladt at fejle, og hvor der sættes fokus på, hvad man kan lære af de fejl, man har lavet.

Prøv i praksis

Fejr jeres fejl

- Tag en snak med holdet om, hvad fejl er, og det læringspotentiale, der ligger i at lave fejl,
- Når dagen eller ugen rundes af, tager I en runde, hvor hver elev fortæller om dagens eller ugens bedste fejl. Lærerne fortæller ligeledes om deres bedste fejl.
- De andre elever klapper og kommer med anerkendende tilråb.
- Fællessnak om, hvad man har lært af ugens/dagens fejl.

Case: Mangfoldighedskultur

På FGU Midtjylland arbejder en lærer bevidst med at tale forskellighed op. Eleverne har på skift haft til opgave at præsentere sig selv og deres historie, hvad deres formål med at være på FGU er, og hvad de kigger frem imod. På den måde bliver de andre elever vidner til den personlige fortælling, og det giver en større forståelse og nysgerrighed for de forskelligheder, der er blandt eleverne. Læreren anerkender og italesætter, at mangfoldighed er vigtigt, og det er med til at skabe en rummelig klasserumskultur.

"Hvis man ikke har det godt med sin lærer, er det rigtig svært."

FGU-elev

DCUM anbefaler

Tal åbent med eleverne om klasserumskulturen:

- Afsæt tid til at tale med eleverne om, hvordan de oplever, at klassen fungerer. Bed dem fx. hver især om at skrive 3 ting, de synes er gode, og 3 ting, der kan blive bedre. Brug elevernes noter som udgangspunkt for en fælles diskussion om klasserumskulturen.

Arbejd systematisk med lærer-elev-relationen:

- Fortæl eleverne din egen historie om, hvordan du er kommet til at undervise på FGU, med fokus på ups and downs, der viser, at du også har gået omveje og begået lærerige fejl.
- Lav en kortlægning i lærergruppen af jeres relationer til de enkelte elever. Er der elever, som flere lærere oplever at have en vanskelig relation til? Hvad kan I gøre for at ændre relationen?

Medbestemmelse

Medbestemmelse handler ikke om, at eleverne skal bestemme alt, men om at inddrage eleverne, når det giver mening. Ved at arbejde systematisk med medbestemmelse på flere niveauer kan I styrke elevernes motivation og skabe bedre forudsætninger for undervisningsdifferentiering og læring. Medbestemmelse kan give større ejerskab til opgaver og de løsninger, der vedtages, og styrker elevernes aktive deltagelse og demokratiske kompetencer.

Eleverne kan gives medbestemmelse på både individ-, klasse- og skoleniveau.

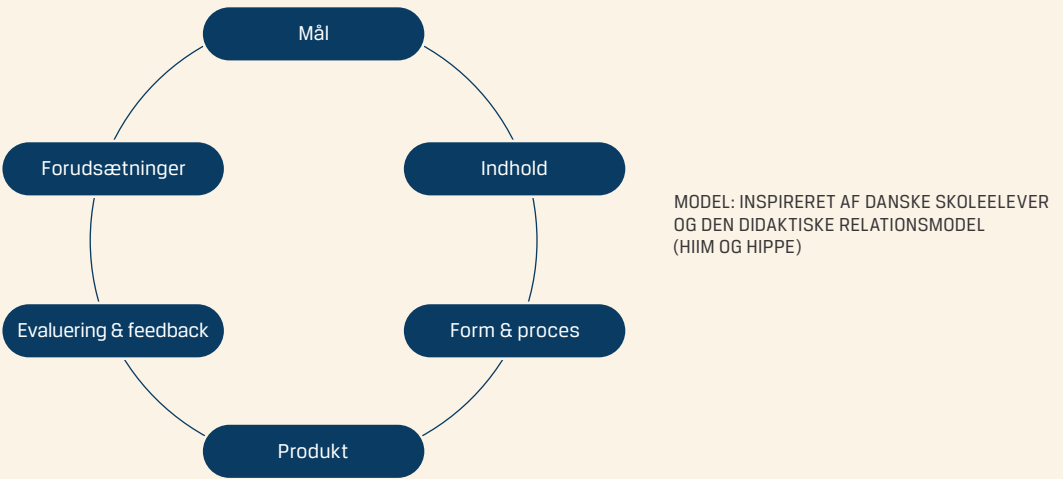
Individniveau

Forløbssamtalerne giver den enkelte elev stor mulighed for at få medbestemmelse på individniveau, hvor eleven får indflydelse på egne udviklingsmål og læring. Derudover kan eleven være medbestemmende, ift. hvordan en opgave skal løses inden for en given ramme. Medbestemmelse på individniveau kan være med til at styrke elevens oplevelse af kompetence og selvbestemmelse og styrke motivationen for læring.

Klasseniveau

På klasseniveauet kan det være en fordel at overveje, hvordan man i hverdagen kan arbejde med at give elevgruppen mulighed for at få medbestemmelse på undervisningen. Både når det handler om at finde løsninger på evt. udfordringer, der måtte være på holdet, fx. i forbindelse med bestemte arbejdsformer, og når det handler om, hvordan undervisningen og dagligdagen er struktureret. Ved at give medbestemmelse på klasseniveau kan eleverne udover at få større ejerskab til de beslutninger, der træffes, opnå en større forståelse for hinanden, og de øver sig i at komme frem til fælles løsninger og tage beslutninger.

Modellen herunder viser forskellige niveauer i den didaktiske proces og kan bruges til inspiration ift. at udvide fundamentet for elevernes aktive deltagelse og medbestemmelse i undervisningen.

Forudsætninger:

Tal med eleverne om deres forskellige erfaringer og forudsætninger som et udgangspunkt for, at de selv kommer med bud på, hvordan de lærer bedst.

Mål: Lad eleverne være medbestemmende ift. at definere et tema eller læringsmål, de skal arbejde med på klassen.

Indhold: Giv eleverne mulighed for medbestemmelse ift. sværhedsgrad eller ved at have mulighed for at vælge mellem forskellige undertemaer.

Form og proces: Lad eleverne være medbestemmende, ift. hvilke værktøjer og metoder de vil benytte ift. at løse en given opgave.

Produkt: Giv eleverne mulighed for selv at tage stilling til, hvordan et givent produkt skal udformes eller præsenteres.

Evaluering og feedback: Tal med eleverne om, hvilke former for feedback der giver dem det største udbytte, og lad dem løbende evaluere på undervisningen, fx. ved hjælp af it-værktøjer til at integrere små quizzer og test i undervisningen.

Case – ugeevaluering på klassen

På FGU Silkeborg arbejder en værkstedslærer med fast ugeevaluering. Hver fredag får klassen i fællesskab mulighed for at evaluere på ugens undervisning og egen læring. Læreren tager elevernes input med i næste uges planlægning. På den måde oplever eleverne at blive taget alvorligt, og de ser i praksis, hvordan deres input får indflydelse på deres dagligdag.

Skoleniveau

Arbejdet med at rammesætte elevernes medbestemmelse på skoleniveau kan udfoldes på mange måder. Elevråd eller undervisningsmiljørepræsentanter kan bidrage til, at der sættes fokus på det psykiske såvel som det fysiske undervisningsmiljø i klasser, i værksteder og på hele skolen. Man kan også vælge at inddrage alle skolens elever eller udvalgte hold i et udviklingsforløb, hvor eleverne får mulighed for at få medbestemmelse på løsning af bestemte udfordringer. Eleverne er eksperter på deres eget undervisningsmiljø, og de kan bidrage med vigtig viden og input til, hvordan klassen og skolen kan blive et godt sted at være og et godt sted at lære.

Prøv i praksis

Medbestemmelses-dag

- Hvis I ønsker at sætte fokus på og arbejde med elevinddragelse og medbestemmelse på skoleniveau, kan I afsætte en dag, hvor elever på tværs af hold kan komme med input og ideer til både udfordringer og løsninger i undervisningsmiljøet.
- Processen kan tage udgangspunkt i en udfordring, eleverne selv er med til at identificere og komme med løsningsforslag på, eller det kan være en udfordring, I har udpeget/besluttet på forhånd, som I gerne vil have elevernes input til løsninger på.

Eksempler på temaer:

- Alternativ til røg i pauserne – hvad skal vi lave i pauserne, når vi ikke må ryge?
- Vi vil gerne have mere indflydelse på vores dagligdag på skolen – hvordan får vi det?
- Der er mange på tværs af holdene, der ikke snakker sammen – hvad kan vi gøre?
- Fællesarealerne bliver ikke brugt – hvad skal der til, for at de bliver brugt?

- Afsæt en tidsbestemt ramme – og overvej, om det skal tænkes ind i skolens årshjul som et kontinuerligt tiltag.
- Udpeg en tovholder, som igangsætter, faciliterer og samler op på dagen.
- Gør reklame for dagen i god tid, så eleverne kan gøre sig nogle overvejelser inden.
- Sæt fokus på elevernes rolle, som indebærer at være lyttende og nysgerrige på hinandens forskellige input, så de i fællesskab finder løsninger, der kommer alle til gavn.
- Gør det tydeligt, hvordan de input eleverne kommer med, bliver taget med videre og udmøntes i praksis efterfølgende.

DCUM anbefaler

- Sæt fokus på elevernes medbestemmelse i lærerteamet – hvor har eleverne gode muligheder for medbestemmelse, og på hvilke punkter er der udviklingspotentialer til mere medbestemmelse på hhv. individ-, klasse- og skoleniveau?
- Gør det tydeligt for eleverne, hvilket råderum de har i forhold til medbestemmelse – hvad kan de reelt have medbestemmelse på? Må de fx. bruge undervisningslokalerne uden for skoletid, kan de ændre på pauserne osv.?
- Vær nysgerrig på, hvad eleverne godt kunne tænke sig at have mere medbestemmelse på i forhold til den daglige undervisning – og gør det tydeligt, hvordan det imødekommes.

Rum til alle

Det gode undervisningsmiljø
på FGU

Udgivet
November 2021

Tekst
Maria Hummelose og Anne Sindal

Redaktion
Christian Rudbeck

Ansvarshavende
Jannie Moon Lindskov, direktør DCUM

Foto
Mette Johnsen + Unsplash.com

Design
Vokseværk – vokseverk.dk

